

Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref
22/826 -

Dato
24.02.2022

Spørsmål fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om utnevning av ny sentralbanksjef

Jeg viser til tidligere korrespondanse i saken om åremålsbeskikkelsen av Jens Stoltenberg som sentralbanksjef, senest Kontroll- og konstitusjonskomiteens brev 18. februar 2022. I brevet stiller komiteen oppfølgingsspørsmål til svarene jeg ga i mitt brev 15. februar 2022. I brevet presiseres det at komiteen ønsker svar på hvert enkelt spørsmål, selv om enkelte spørsmål skulle overlappe i noen grad.

Under følger svar på spørsmålene i den rekkefølgen de er stilt.

- 1. Jens Stoltenberg ble nevnt som kandidat i offentligheten allerede i august 2021. Når og av hvem ble Stoltenbergs kandidatur første gang drøftet eller diskutert i Finansdepartementets ledelse, blant ekspedisjonssjefene og finansråd?*

Jeg ble finansminister 14. oktober 2021, og rekrutteringsprosessen var allerede i gang. Det var alt da et offentlig ordskifte om stillingen.

Jeg har fått opplyst av mitt embetsverk at kandidater til stillingen som sentralbanksjef kom opp som samtaletema mellom finansråden og enkelte ekspedisjonssjefer i departementet kort tid etter at Øystein Olsen varslet sin fratredelse. I den sammenheng ble blant annet både Ida Wolden Bache og Jens Stoltenberg nevnt.

Det er Finansdepartementets oppgave å forberede beskikkelsen av sentralbanksjefen i Norges Bank. Departementets oppgave med å forberede beskikkelser og utnevnelser til lederstillinger i departementet, etater og tilknyttede virksomheter, tilsier at

departementet løpende har kunnskap om at det finnes personer som på kort eller lengre sikt kan være aktuelle kandidater til å bekle ulike stillinger. Det er derfor naturlig at hvem som kunne være kandidater til stillingen som sentralbanksjef raskt ble et tema blant ledende ansatte i departementet etter at nåværende sentralbanksjef, Øystein Olsen, hadde varslet sin fratredelse. Vurderingen av hvilken søker til stillingen som samlet sett er best kvalifisert, skjer imidlertid senere i rekrutteringsprosessen, når kravene til stillingen er utformet og man vet hvem som har søkt.

2. Hvilken informasjon mottok finansministeren om prosessen rundt rekruttering av sentralbanksjef i uke 42?

Som nevnt i brev 15. februar 2022 ble jeg i uke 42 i fjor, det vil si uken etter at jeg tiltrådte som finansminister, orientert om prosessen med rekruttering av ny sentralbanksjef. Jeg ble blant annet orientert om at Øystein Olsen hadde fått innvilget fratredelse og at Finansdepartementet hadde inngått avtale med et rekrutteringsbyrå som skulle bistå i prosessen. Videre ble jeg orientert om at departementet ville gjennomføre samtaler med personer som har god innsikt i sentralbankens virksomhet og oppgavene og utfordringene sentralbanken vil møte fremover, for å få innspill til kvalifikasjonskrav og mulige kandidater. Embetsverket informerte meg også om flere mulige kandidater til stillingen, herunder Ida Wolden Bache og Jens Stoltenberg.

Som det fremgår av mitt brev av 15. februar 2022 var min tilbakemelding til embetsverket at jeg understreket at kvalifikasjonsprinsippet skulle legges til grunn og at de stod fritt til å oppfordre de kandidater de ut fra kravene til stillingen anså mest relevante, til å søke.

3. Ble aktuelle kandidater nevnt for finansministeren? I så fall hvilke?

Jeg viser til mitt svar på spørsmål 2. I forbindelse med orienteringen jeg fikk i uke 42 i 2021, fikk jeg vite at Ida Wolden Bache og Jens Stoltenberg hadde vært nevnt i interne samtaler i embetsverkets ledelse, som to av flere mulige kandidater til stillingen som ny sentralbanksjef.

4. Når ble Stoltenbergs kandidatur første gang drøftet mellom politisk ledelse og embetsverket?

Foruten den nevnte orienteringen i uke 42, ble jeg holdt løpende orientert om fremdriften i prosessen. Jeg ble blant annet orientert om at innstillingsgruppen ønsket å gjennomføre interesseavklaringssamtaler med tre personer i uke 46. Da innstillingsgruppen etter samtalene konkluderte med at de ville oppfordre alle tre til å

søke på stillingen, gjentok jeg at de stod fritt til å oppfordre de kandidatene som de ut fra kravene til stillingen anså mest relevante, til å søke.

5. *Gjennom media er det fremkommet at oljefondsjeff Nicolai Tangen diskuterte kandidaturet til Ida Wolden Bache og Jens Stoltenberg i et møte med Finansdepartementet og rekrutteringsbyrået BackerSkeie 25. oktober 2021.*

Om dette medfører riktighet: Hvilke eventuelle innspill til kvalifikasjonskrav og kandidater kom Tangen med, og hvilke eventuelle føringer for utlysningsteksten ble lagt på dette møtet?

Som det fremgår av svaret på spørsmål 6 nedenfor, ble det gjennomført samtaler med et 20-talls personer med god innsikt i sentralbankens virksomhet og de oppgavene og utfordringene sentralbanken vil møte fremover. Hensikten var å få innspill til kravspesifikasjoner og mulige kandidater til stillingen. Blant personene det ble gjennomført samtale med var daglig leder i Norges Bank Investment Management (NBIM), Nicolai Tangen. Tangen har uttalt offentlig at han nevnte både Ida Wolden Bache og Jens Stoltenberg som aktuelle kandidater. For å kunne sikre gode rekrutteringsprosesser, er viktig at departementet kan innhente frie råd og innspill fra relevante personer.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen ber videre om svar på hvilke eventuelle føringer for utlysningsteksten som ble lagt i samtalen. Samtalen med Tangen la ingen føringer for utlysningsteksten, men synspunktene ble notert på linje med innspill fra alle de andre departementet hadde tilsvarende samtaler med. Innspillene ble deretter bearbeidet av rekrutteringsbyrået, som lagde et utkast til utlysningstekst, se også svar på spørsmål 8.

6. *På side 2 i finansministerens svar skriver han at «departementet gjennomførte samtaler med et 20-talls-personer, blant annet med ...» før det vises til en rekke eksempler. Ble det gjennomført samtaler med andre enn de som er opplistet, i så fall hvem?*

I mitt brev 15. februar 2022 nevner jeg at det blant annet ble gjennomført samtaler med ekspedisjonssjefer i relevante fagavdelinger i Finansdepartementet, alle hovedstyrets medlemmer, leder av Norges Banks representantskap og leder av representantskapets tilsynssekretariat, ledere i Norges Bank Investment Management (NBIM), Norges Bank Sentralbankvirksomheten (SBV) og Norges Bank Administrasjon (NBA). I tillegg ble det gjennomført samtale med leder for Norges Banks stabsfunksjon.

7. *Gjorde politisk ledelse endringer i stillingsannonser før endelig vedtakelse av denne 10. november 2021? I så fall: Hvilke endringer?*

Jeg viser til kopi av korrespondanse mellom Finansdepartementet og Norges Bank om utforming av kunngjøringsteksten som fulgte som vedlegg til mitt brev 15. februar 2022. Som korrespondansen viser, ble det gjort enkelte justeringer for å følge opp innspillene. Finansdepartementet under min ledelse hadde ansvar for rekrutteringsprosessen, herunder prosessen knyttet til utforming av endelig utlysningstekst.

8. *Kan finansministeren bekrefte at Jens Stoltenbergs navn var spilt inn til departementet og BackerSkeie før rekrutteringsbyrået laget forslag til utlysningstekst til departementet? Komiteen ber om å få oversendt rekrutteringsbyråets opprinnelige forslag til utlysningstekst.*

Som det fremgår av svaret på spørsmål 2 og mitt brev 15. februar 2022, gjennomførte departementet samtaler med personer med god innsikt i Norges Banks virksomhet. Hensikten var å få innspill til kvalifikasjonskrav og mulige kandidater før utkast til utlysningstekst ble utformet. Både Ida Wolden Bache og Jens Stoltenberg var blant dem som ble nevnt i de ovennevnte samtalene.

Førsteutkastet til utlysningstekst fra BackerSkeie gjengis under.

«Norges Bank er landets sentralbank. Den har som mål å fremme økonomisk stabilitet i Norge og forvalter store verdier på vegne av felleskapet. Banken har utøvende og rådgivende oppgaver innenfor pengepolitikken, og skal bidra til robuste og effektive betalingssystemer og finansmarkeder. Norges Bank forvalter Statens pensjonsfond utland (SPU), etter et mandat fastsatt av Finansdepartementet.

Sentralbanksjef

Finansdepartementet skal tilsette sentralbanksjef. Sentralbanksjefen er leder av Norges Banks hovedstyre, leder av komiteen for pengepolitikk og finansiell stabilitet og daglig leder av Norges Bank.

Norges Bank er en sentral samfunnsinstitusjon. Beslutninger og informasjon fra banken får stor innvirkning på landets økonomi og omdømme nasjonalt og internasjonalt. Utviklingen i verdensøkonomien er preget av tettere økonomisk integrasjon og en sterk teknologisk utvikling. Globale finansmarkeder og internasjonale forhold har fått stadig større betydning for norsk velferd. Klimarisiko vil kunne få stor innvirkning på Norges Bank på flere måter, og både kapitalforvaltningen og finansiell stabilitet vil kunne bli påvirket.

Vi ser etter en sentralbanksjef med faglig tyngde og god innsikt i samfunnsøkonomiske spørsmål, herunder pengepolitikk og finansiell stabilitet. Sentralbanksjefen må ha god forståelse for kapitalforvaltning for å kunne utøve rollen som leder for hovedstyret med dertil tilhørende styrelederansvar for Statens Pensjonsfond Utland. Utdanning på minimum masternivå, gjerne i samfunnsøkonomi eller tilsvarende, er et krav.

Sentralbanksjefen må forstå langsiktige utviklingstrekk i samfunnet både i en nasjonal og internasjonal sammenheng. Aktuelle kandidater må ha bred samfunnsinnsikt og god forståelse for Norges Banks rolle, inkludert oljefondets betydning for norsk økonomi og omdømme internasjonalt. God innsikt i statsforvaltningen og politiske systemer og beslutningsprosesser er viktig for å lykkes i rollen.

Vi søker en strategisk, tydelig og samlende sentralbanksjef med relevant ledererfaring fra komplekse organisasjoner. Sentralbanksjefen må være trygg i det offentlige rom, og framstå med stor troverdighet og autoritet. Aktuelle kandidater har høy gjennomføringsevne og styringskraft, og evne til å håndtere krevende situasjoner, herunder også kriser og beredskapssituasjoner. Sentralbanksjefen må kunne representere Norges Bank på en god måte nasjonalt og internasjonalt.

Den som ansettes må kunne sikkerhetsklareres.

Stillingen er en åremålsstilling med førstegangsansettelse for seks år og mulighet for gjenoppnevning for ytterligere en periode på inntil seks år. Lønn etter avtale.

For nærmere informasjon, ta gjerne kontakt med våre rådgivere i BackerSkeie, Ann-Kristin Nyrønning, tlf. 920 85 397 / Are K. Skeie, tlf. 950 66 183, eller Finansdepartementet ved finansråd Hans Henrik Scheel, tlf. 22 24 41 08. Søknad med CV sendes via «Karriere» på www.backerskeie.no innen 9. desember 2021.

Søker kan bli oppført på offentlig søkerliste selv om vedkommende har anmodet om konfidensiell behandling. Søkere vil i så fall bli varslet før offentliggjøring. Alle kvalifiserte søkere vil bli vurdert. Norges Bank er en IA-bedrift, og i dette ligger det blant annet å sørge for tilrettelegging på arbeidsplassen dersom det er behov for det.»

- 9. Sentralbanksjef Øystein Olsen foreslo å endre annonseteksten fra "god forståelse for de sentrale økonomiske sidene ved kapitalforvaltning" til "god innsikt i sentrale sider ved kapitalforvaltning". Endringen fra «god forståelse for» til «god innsikt i» kapitalforvaltning kan forstås som en kvalitativ skjerpelse av kompetansekravet på dette området, i tråd med Statens pensjonsfond utlands økte betydning i Norges Bank.*

De fleste andre innspill ble ivaretatt, men ikke dette. Hvorfor ble dette forslaget avvist av departementet?

Departementet oppfattet Olsens innspill som rent språklig, og ut ifra et ønske om en viss språklig variasjon ble formuleringen «god forståelse» opprettholdt.

10. I svarbrevet fra statsråden nevnes det at tre personer ble intervjuet uken etter at utlysningen skjedde. Hvem bestemte at disse tre skulle intervjues før søknadsfristen var utløpt, og hva var begrunnelsen for dette?

Samtalene i uke 46 var ikke intervjuer, men interesseavklaringssamtaler med potensielle kandidater. Som nevnt tok innstillingsgruppen initiativ til slike samtaler med tre potensielle kandidater, og jeg ble orientert om dette. Formålet med samtalene var å kartlegge interesse for stillingen, gi informasjon og svare på spørsmål. På bakgrunn av samtalene ble de tre oppfordret til å søke stillingen.

Hva gjelder førstegangsintervjuene, ble innkommende søknader vurdert og aktuelle kandidater fortløpende kalt inn til førstegangsintervju. Dette var før søknadsfristen, av hensyn til fremdrift i prosessen.

11. Hvor mange kandidater ble innkalt til intervju etter at søknadsfristen var utløpt?

Etter søknadsfristens utløp ble det gjennomført intervju med to av søkerne, se kongelig resolusjon «Åremålsbeskikkelse av generalsekretær Jens Stoltenberg som sentralbanksjef for en periode på seks år. Midlertidig beskikkelse av visesentralbanksjef Ida Wolden Bache som sentralbanksjef fra 1. mars 2022 og fram til det tidspunkt departementet bestemmer, dog ikke utover 31. desember 2022. 4. februar 2022» punkt 3.1. Kopi av den kongelige resolusjonen fulgte som vedlegg til mitt brev 15. februar 2022.

12. I sitt svar til komiteen sier finansministeren at alle kandidater ble reelt vurdert. Samtidig sier han at departementet kun kalte inn to søkere til intervju, og at disse begge hadde blitt bedt om å søke på forhånd. Hva var grunnlaget for å ikke kalle inn søkere som ikke hadde blitt oppfordret til å søke, inn til intervju, om disse altså ble reelt vurdert? Komiteen ber også om datoer for intervjuer, samt datoer for innhenting av referanser.

På vanlig måte ble alle søknader med vedlagt CV vurdert med sikte på å avklare hvilke kandidater som var best kvalifisert til stillingen, og hvilke blant disse det var aktuelt å innkalle til intervju. Det hadde ingen betydning for avgjørelsen om søkeren hadde søkt på eget initiativ eller var oppfordret til å søke. Det fremsto kort tid etter fristens utløp klart, ut fra søknadene med CV, at det kun var to kandidater som etter departementets

vurdering hadde de tilstrekkelige kvalifikasjoner til å konkurrere om stillingen. Førstegangsintervjuer ble gjennomført i perioden uke 47 til 49 i 2021, og andregangsintervjuer og innhenting av referanser i uke 50 og 51 2021.

13. I svaret til komiteen viser statsråden til at BackerSkeie kun gjennomførte grundige intervjuer med to kandidater. Hva er årsaken til at Finansdepartementet ikke valgte å intervju en tredje kandidat?

Jeg viser til svar på spørsmål 12. Etter søknadsfristens utløp ble det klart, ut fra søknadene med CV, at det ikke var flere enn disse to kandidatene som etter departementets vurdering hadde de tilstrekkelige kvalifikasjoner til å konkurrere om stillingen.

14. Hvordan vurderte departementet dette opp mot bransjepraksis?

Rekrutteringsprosessen av ny sentralbanksjef, herunder utvelgelse av hvilke kandidater som skulle innkalles til intervju, er gjennomført i tråd med gjeldende regler og praksis for ansettelse til offentlige lederstillinger. Sentralt her står kvalifikasjonsprinsippet som innebærer at den som er best kvalifisert skal ansettes. Vurdering av kvalifikasjoner sett opp mot krav til stillingen, legges til grunn for utvelgelse av kandidater til intervju. Videre gjøres det vurdering ut fra reglene om positiv særbehandling av enkelte grupper. Hvor mange som innkalles til intervju beror på en konkret vurdering i den enkelte rekruttering.

15. Var Jens Stoltenberg en av kandidatene som ble spilt inn i en eller flere av kravspesifikasjonssamtalene? Kan det i så fall opplyses om hvem som spilte inn Stoltenberg i denne runden?

Ja, Stoltenberg var én av flere kandidater som ble nevnt i flere av samtalene. Daglig leder i Norges Bank Investment Management (NBIM), Nicolai Tangen har selv uttalt offentlig at han nevnte både Ida Wolden Bache og Jens Stoltenberg som aktuelle kandidater. For å kunne sikre gode rekrutteringsprosesser, er det viktig for departementet å kunne innhente frie råd og innspill fra flere relevante personer både innenfor og utenfor departementet. Fortrolighet om innspillene som gis i slike samtaler er viktig, ikke minst med sikte på fremtidige rekrutteringsprosesser.

16. Ble noen som søkte på stillingen på noe tidspunkt oppfordret til å trekke sin søknad? I så fall, av hvem og på hvilket grunnlag?

Nei, ingen som søkte på stillingen ble oppfordret til å trekke sin søknad.

17. I vedlegg til brev av 20. desember 2021 fra Finansdepartementet til Lovavdelingen i Justis- og beredskapsdepartementet drøftes hvilke interesser et politisk parti kan tenkes å ha i rentefastsettelsen. Det konkluderes med at det skal mye til at rentenivået kan påvirke et partis oppslutning og at det er vanskelig å tenke seg at politiske partier skal uttrykke klare oppfatninger om styringsrenten. Mener finansministeren at det er dekning for denne vurderingen?

Ja, jeg mener det er god dekning for vurderingene i vedlegg til brev av 20. desember 2021 fra Finansdepartementet til Lovavdelingen i Justis- og beredskapsdepartementet.

Det aktuelle notatet ble utarbeidet til bruk for innstillingsgruppen i Finansdepartementet. Notatet redegjør blant annet for habilitetsproblemstillinger av relevans for vurderingen av Stoltenberg som kandidat til stillingen som sentralbanksjef, hensett hans politikerbakgrunn og vennskap med arbeiderpartileder og statsminister Støre. Departementet la i notatet til grunn at det normalt er liten risiko for at Stoltenberg, som eventuell sentralbanksjef, vil være inhabil til å delta i behandlingen av saker i banken, for eksempel om styringsrenten. Det vil imidlertid aldri helt kunne utelukkes at det for eksempel under gitte omstendigheter, kan oppstå en situasjon der Arbeiderpartiets politiske interesser i en avgjørelse i sentralbanken kan være av en slik karakter og intensitet at Stoltenbergs relasjoner til partiet og Støre kan utgjøre «særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet» når han skal delta i saksbehandling i Norges Bank, jf. forvaltningsloven § 6 annet ledd. Departementet drøftet deretter noen momenter som kunne være egnet til å beskrive denne risikoen. Herunder er det gjengitt et stilisert eksempel som det henvises til i komiteens spørsmål. Eksempelet har følgende ordlyd:

«Arbeiderpartiets interesse i en avgjørelse i Norges Bank vil kunne variere etter omstendighetene. Hva slags interesse det er tale om, og hvor stor betydning avgjørelsen har for partiet, vil være relevant. Et stilisert eksempel er at Arbeiderpartiet kan ha interesse i at styringsrenten settes ned, for å øke partiets gunst hos velgerne. I hvilken grad interessen i en nedsettelse av styringsrenten vil føre til at partiets gunst hos velgerne øker, tidspunktet for bankens avgjørelse (for eksempel i forkant av et valg) og om det i offentligheten er stor enighet eller uenighet om hvordan styringsrenten bør fastsettes, kan ha betydning i slik sammenheng. Etter vår vurdering skal det likevel mye til at det er en slik direkte sammenheng mellom styringsrenten og et partis oppslutning. Det er også vanskelig å tenke seg at et politisk parti, i eller utenfor regjering, skal uttrykke så klare oppfatninger om styringsrenten at det kan benyttes som en politisk kampsak».

Norges Banks sentrale beslutninger og råd behandles i kollegiale organer (hovedstyret og komiteen for pengepolitikk og finansiell stabilitet) og etter å ha blitt forberedt av mange fagfolk i banken. Norges Bank har en stor grad av åpenhet om grunnlaget for sine beslutninger og virksomheten for øvrig, herunder om bankens pengepolitiske beslutninger. Videre er bankens beslutninger underlagt institusjonalisert kontroll både

fra representantskapet og Finansdepartementet, som rapporterer til Stortinget, og banken følges tett av akademiske miljøer, finansmarkedene og offentligheten for øvrig. Disse forholdene er nærmere omtalt i svar på spørsmål 13 i brev til komiteen 15. februar 2022.

Jeg mener det sterke institusjonelle vernet rundt Norges Banks sentrale beslutninger gjør det lite sannsynlig at politiske partier vil forsøke, og ha mulighet til, å få styringsrenten påvirket av utenforliggende hensyn.

18. I vedlegg til Finansdepartementets brev av 20. desember 2021 til Lovavdelingen i Justis- og beredskapsdepartementet drøftes Jens Stoltenbergs rolleforståelse. Det fremgår blant annet: "Det er imidlertid over syv år siden han sist hadde roller eller verv i Arbeiderpartiet. I disse årene har han ikke deltatt i norsk politikk, men vært generalsekretær i NATO." Har departementet konkret vurdert om Stoltenberg har deltatt i norsk politikk, selv om han ikke har hatt roller eller verv i Arbeiderpartiet i denne perioden?

Ja, Stoltenberg har ikke hatt verv i Arbeiderpartiet etter at han ble generalsekretær i NATO i 2014, og heller ikke deltatt i den offentlige politiske debatten utover det som følger av stillingen i NATO, se kongelig resolusjon 4. februar 2022, punkt 3.3. Kopi av den kongelige resolusjonen fulgte som vedlegg til mitt brev 15. februar 2022.

Grad av personlig politisk engasjement, uten å delta i partipolitikken i konkrete roller og verv, er vanskelig å vurdere. Hans rollebevissthet og -forståelse ble imidlertid belyst og vurdert, blant annet gjennom referanseinnhenting, og som tema i intervjuene med ham. Stoltenbergs rollebevissthet og -forståelse er av departementet vurdert som svært god. I rekrutteringsprosessen ga han uttrykk for at han anser det som viktig at sentralbanksjefen opptre partipolitisk nøytralt og uavhengig, og at han derfor ikke vil ha partipolitiske verv eller delta i partipolitiske arrangementer eller rådgivning så lenge han er i stillingen.

19. Ble det under intervjuprosessen spurt om eller avklart hvilken rolle Jens Stoltenberg har hatt i Arbeiderpartiet og norsk politikk siden han ble generalsekretær i NATO?

Ja, dette ble avklart. Stoltenberg har ikke hatt verv i Arbeiderpartiet etter at han ble

generalsekretær i NATO i 2014, og heller ikke deltatt i den offentlige politiske debatten utover det som følger av stillingen i NATO.

Med hilsen

Trygve Slagsvold Vedum